

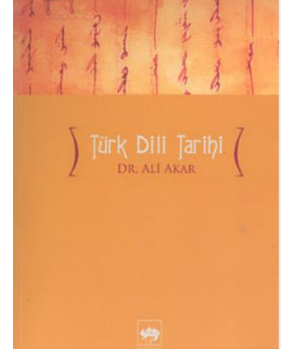
Türkoloji Konulu Kitaplar Bibliyografyası

Rabia ÇAĞLAR*

Türkoloji en eski dönemlerden başlayarak dili, tarihi, folkloru inceleyen bir dal olarak karşımıza çıkmaktadır. Asıl popülerliğini 19. yüzyıl sonunda kazanmaya başlayan Türkoloji hakkında pek çok çalışma yapılmıştır. Türkoloji alanında yapılan çalışmalar sayesinde binlerce yıl öncesinde yaşamış Türk toplumlarına dair bilinmeyen unsurlar gün yüzüne çıkarılıp ufuk açıcı bilgiler verilmektedir. Türkoloji adına ilk kaynak olarak kabul edilen Kaşgarlı Mahmud'un "*Dîvânu Lugâti't-Türk*" adlı eseridir. Bu eser kendisinden sonra yapılan tüm çalışmalara kaynaklık etmiş temel bir eserdir. Başta büyük Türkolog Kaşgarlı Mahmud olmak üzere pek çok Türkolog, Türkoloji'ye sayısız katkıda bulunmuştur. Bu Türkologlar arasında yabancı Türkologlar da mevcuttur. Bu çalışmada Türkoloji üzerine yazılmış kitaplar hakkında bir derleme yapılmıştır.

AKAR, Ali (2012). *Türk Dilleri Tarihi*. İstanbul: Ötüken

Yayımları: Ali Akar bu eseriyle Türk dilinin tarihî dönemlerini Altayistik tasniflerle aktararak bu dönemlere dair coğrafi ve tarihî bilgilere yer vermiştir. Ayrıca bu dönemler hakkında yapılmış olan çalışmalar, çalışmaların künyeleri ve bu dönemlerdeki eserler hakkında da bilgiler sunmuştur. Bu eser genel çerçevede temel Türkoloji bilgilerini edinmek için oluşturulmuş bir kaynaktır. Ayrıca kitapta Türk diliyle ilgili verilen bilgiler tablo, resim ve haritalarla somutlaştırılmıştır.

AKÇURA, Yusuf (1978). *Türkçülük Türkçülüğün Tarihi Gelişimi*. İstanbul: Türk

Kültür Yayınları: Yusuf Akçura'nın bu eseri Sâkin Öner tarafından üzerinde çalışılarak okuyucuya sunulmuştur. Eser, Yusuf Akçura'nın hayatı ve eserleri hakkında bilgiler ile başlayarak Akçura'nın Türkçülük ile ilgili düşüncelerine değinildikten sonra Türklük ve milliyet fikrinden, Türkçülüğün geçirdiği tarihî gelişimden bahsedilmiştir ve Türkçülük alanında ön plana

* Marmara Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi.

çıkmiş kişiler ve bu kişilerin çalışmaları yansıtılmıştır. Eserde Türkçölük hakkında çalışma yapan kişiler kronolojik sıraya göre aktarılmıştır. Sâkin Öner, Yusuf Akçura'nın eserde yer vermediği bazı fikir insanlarını ve eserlerini eserin sonunda notlar adı altında toplamıştır. Bu eser, Türkçölük hareketini kapsamlı ve dikkatli bir açıdan ele bakımından önemli bir eserdir.

AKSAN, Doğan (2004). *Türkçenin Sözcüğü*. Ankara: Engin Yayınevi: Bu eserde söz varlığının tanımından başlanarak söz varlığının içerdiği ögelere, Türkçedeki söz varlıklarına, günümüz Türkiye Türkçesine kadar Türkçenin tarihsel dönemler içerisindeki söz varlıkları, Türkçenin yabancı diller ile olan ilişkisinde yaşanan karşılıklı etkileşimi, Türkiye Türkçesindeki söz varlıkları, Anadolu ağızlarındaki söz varlıkları örneklerle birlikte geniş bir kaynakça altında ele alınmıştır.

AKSAN, Doğan (2005). *Türkçenin Zenginlikleri İncelikleri*. Ankara: Bilgi Yayınevi: Bu eserde, Türkçenin söz dizimi, söz varlığı anlam bilim ve edim bilimindeki inceliklere yer verilmiştir. Eski Türkçeden itibaren Türkçenin zengin söz varlığını örneklerle yansıtılmıştır. Söz diziminin geniş bir yelpazede oluşu aynı anlamın birçok eş kelimeyle anlatabilmesi gibi örneklere yer verilmiştir. Sözcüğün yapısından atasözlerine kadar Türkçedeki her türlü inceliği yansıtan yazar, verdiği örneklerle dilin geniş imkânlarını yansıtmıştır.

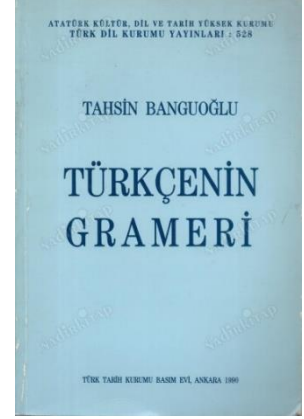
AKSAN, Doğan (2008). *Türkçeye Yansıyan Türk Kültürü*. Ankara: Bilgi Yayınevi: Eserde Türk kültürünün dile yansımalarını ele alınır. Kültürün tanımından yola çıkılarak dil ve kültür ilişkisini aktararak kültürün temel kavramlarından ve bunların dile yansımalarından bahsedilir. Farklı bölümler altında ise günlük hayatla ilgili kavramlardan, komşuluk kavramından, ölüm, din, Tanrı – Allah kavramlarından ve bu kavramların dile olumlu olumsuz yansımasından örneklerle bahsedilir. Bu eser Türk kültüründeki temel kavramları yansıması bakımından ilgilisi için faydalı bir eser olmuştur.

BANARLI, Nihat Sami (1983). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi I*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi: Nihat Sami Banarlı'nın uzun yıllar süren çalışmalarının sonucu oluşturduğu bu eser, edebiyat tarihi alanında yazılan en önemli eserlerden biridir. Eserin ön sözünde eserin yazılış amacının edebiyat tarihini bütüncül olarak hikâye etmek istenildiği ifade edilir. Eserde, Destan Dönemi'nden Servetifünun'a kadar olan süreç içerisindeki Türk edebiyatı aktarılmaktadır. Eserde edebiyat tarihinin her dönemine dair siyasi, kültürel ve sosyal olaylar hakkında bilgi edinmek mümkündür. Eserde edebî türler hakkında bilgi verilirken örnek metinlere de yer

verilmiştir. Ele alınan her dönemde dönemin önde olan isimleri hakkında detaylı biyografik bilgiler aktarılmıştır. Banarlı, iki cilt olarak oluşturduğu bu eserin ikinci cildinde ise 17. yüzyıl Türk edebiyatından Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatına kadar olan süreci aktarmaktadır. Eserde anlatılanlar resimlerle zenginleştirilmiştir. Bu eser Türk edebiyatı tarihini öğrenmek için başvuru kılavuzu niteliğinde olan önemli bir çalışmadır.

BANGUOĞLU, Tahsin (1974). *Türkçenin Grameri*. İstanbul:

Baha Matbaası: Başvuru kaynağı niteliğinde bir eser hazırlamak isteyen Tahsin Banguoğlu, eserin giriş kısmında dilin tanımından dünya dillerine, Türk lehçelerine ve Türk lehçelerinin yayılış alanlarını gösteren haritaya yer vermiştir. Eserde, dilin fonetik özellikleri, yapısal özellikleri, söz dizimi ele alınmıştır. Son kısımda ise "Adlamalar" adı altında terimler, Fransızca karşılıklarıyla birlikte verilmiştir. Bu eser, Türkçenin gramer özelliklerine dair verdiği bilgilerle el kitabı niteliğinde bir başvuru kaynağıdır.

BERGSTRASSÖR, Gotthelf (2006). *Sâmî Dilleri Tarihi*. (Çev: Hulusi Kılıç, Eyyüp

Tanrıverdi), İstanbul: Anka Yayınları: Gotthelf'in bu eseri İstanbul Üniversitesinde ders verdiği sırada Sâmi dilleri ve kültürleri kürsüsünde verdiği dersler üzerine hazırladığı notlardan oluşmaktadır. Eser Türkiye'de ve Türkçe yazılmış bilinen ilk Sâmi diller ve edebiyatları tarihi olmasının yanında Gotthelf'in Sâmi dilleri ve edebiyatları alanındaki uzmanlığını da yansıtmaya bakımdan önemlidir. Bu eser Batı'da Sâmi dilleri çalışmaları alanında temel kaynak olarak kabul edilir. Akkadca yahut Babilî Asurîce, Kenanca, Aramca, Cenubî Arapça ve Habeşçe, Şimâlî Arapça, Asıl Sâmiçe ana başlıklarından oluşan eserde fasıl adını verdiği alt başlıklarda dillerin tarihî gelişimi hakkında bilgi verip kitabeleri, yazıları gibi örnek metinlere de yer verilmiştir.

BORATAV, Pertev Naili (1969). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek

Yayınevi: Pertev Naili Boratav bu eserinde sırasıyla halk bilimi, âşık edebiyatı, destan ve hikâye, meddahlık-gerçekçi hikâye türü, masal-fıkra, efsane, bilmece, atalar sözü-alkış-kargış, halk şiiri tekerleme-türkü-mâni, seyirlik halk oyunları hakkında 100 soru üzerinden halk edebiyatının önemli unsurları hakkında kapsamlı şekilde açıklamıştır. Boratav sade ve akıcı bir dille oluşturduğu bu eseriyle halk edebiyatını ilgisine geniş bir yelpazede sunmuştur.

BORATAV, Pertev Naili (1984). *100 Soruda Türk Folkloru*. İstanbul: Gerçek

Yayınevi: Pertev Naili Boratav bu eserinde 100 soru üzerinden halk bilimi hakkında bilgiler

vermektedir. Eser; kâinatın meydana gelişi, olağanüstü varlıklar, tabiat olayları ve bunlarla ilişkili inanışlardan, doğum, sünnet, evlenme, bayramlar, ziyaretler ve ölüm gibi çeşitli törenler, halk sporları, birdirbir, körebe gibi oyunlardan söz etmiştir. Son kısımda ise yazar halk bilimi sorunlarına değinerek kitapta eksik kalan yerlerden bahsetmiştir. Bu çalışma halk edebiyatı, halk bilimi üzerine aydınlatıcı ve aynı zamanda sorunlar üzerine fikir yürütülebilecek nitelikte bir başvuru kaynağı olmuştur.

BORATAV, Pertev Naili (2012). *Türk Mitolojisi*. Ankara: Bilge Su Yayıncılık:

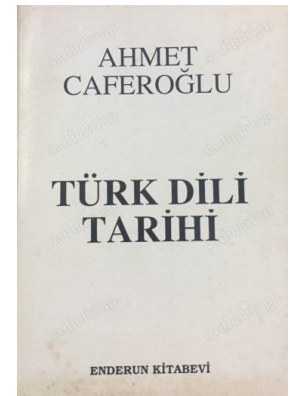
Toplumların kendilerine özgü mitolojik unsurları vardır. Bu eserde, Türkçe konuşan fakat Türkiye dışında olan halklar ile eski Türklerin mitolojisi aktarılmaktadır. Eserde çeşitli kavramların kökenlerine dair çarpıcı bilgiler sunulmuştur. Mitolojik varlıkların, ritüellerin nerede nasıl kullanıldığından bahsedilmiştir. Ayrıca eserde anlatılanlar harita ve kitabın sonundaki resimlerler desteklenmiştir. Anadolu, Azerbaycan, Türkmenistan Türkleri etrafından anlatılan Türk mitolojisi, halk edebiyatı alanında başvuru kaynağı niteliğinde bir eserdir.

BURAN, Ahmet, ALKAYA, Ercan (2011). *Çağdaş Türk Yazı Dilleri I. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi:*

Ders kitabı olarak hazırlanan ve ünite ünite şeklinde oluşturulan çalışmada dilin tanımından başlayarak Türk dilinin dünya dilleri arasındaki yerinden, tarihî gelişiminden, bugünkü durumundan söz edildikten sonra Türk lehçelerinin tasnifi yapılır. Genel çerçevede çağdaş Türk lehçelerinin anlatıldığı bu çalışmada Azeri-Türkmen-Özbek lehçeleriyle alakalı detaylı bilgi verilmiş ve metinlerle örneklendirilmiştir.

CAFEROĞLU, Ahmet (1984). *Türk Dili Tarihi I. İstanbul:*

Enderun Kitabevi: Bu eser için Türk diliyle ilgili yazılmış olan eserlerden yararlanan Caferoğlu, eseri dört cilt olarak tasarlamıştır. Eserin birinci cildinde 11. yüzyıla kadar olan zaman içinde Türk dilinin doğuşu, tarihsel devirleri ana başlıklar halinde ele alınmıştır ve Türk dilinin İslam olmayan, az bilinen Türk edebî dili, kültürü ve tarihi aktarılmıştır. İkinci cildi ise 12-15. yüzyılları kapsamaktadır. Üçüncü cilt

Selçuklu ve Osmanlı yazı dilini kapsarken dördüncü cilt ise Ali Şîr Nevaî'den Fatih Sultan'dan beri süregelen edebî şiveleri özellikle Özbek, Azerî, Çağatay ve Osmanlı-Türkiye edebî Türkçelerini içermektedir. Ahmet Caferoğlu bu eserde yararlanılması adına zengin bir bibliyografyaya yer vermiştir.

DEMİRCİ, Kerim (2017). *Türkoloji İçin Dilbilim*. Ankara: Anı Yayıncılık: Eserde filoloji, dil bilim gibi kavramlar hakkında bilgi veren yazar, dilin doğuşuyla alakalı teorilerden, dil çalışmalarının ilk nerede başladığından, başlıca dil bilim okullarından, dil bilimin alt başlıklarından, göstergebilim ile olan ilişkisinden, tarihsel ve psikolojik olarak dil biliminden, dilin felsefe ile olan ilişkisinden, dil akrabalıklarından, dil edinim aşamalarından, davranışsal, uygulamalı, bilgisayarlı, derlem dil biliminden ve çeviriden bahseder. Kerim Demirci eserin ön sözünde bu çalışmanın amacının Türkiye Türkoloji'sine dil bilimsel bakış açısının yerleşmesini istediğini belirtir. Onun bu eseri dil bilimini tanıtıcı nitelikte bir çalışma olmakla birlikte ilgisinin faydalanmasını istediği bir çalışmadır.

EMİROĞLU, Öztürk (Ed.), (2020). *Avrupa'da Türkoloji*. Ankara: Akçağ Yayınları: Geçmişten günümüze Avrupa'da Türkoloji hakkında bilgi veren bu eserde ele alınan her ülke alfabetik sıralama ile verilmiştir. Almanya, Arnavutluk, Avusturya, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Çekya ve Slovakya, Fransa, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere, İtalya, Kosova, Litvanya, Kuzey Makedonya, Polonya, Romanya, Macaristan, Rusya, Sırbistan, Slovenya, Yunanistan gibi ülkelerdeki Türkoloji geçmişi, Türkoloji çalışmaları farklı araştırmacılar tarafından aktarılır. Araştırmacıların ele aldıkları ülkeler rastgele belirlenmemiş olup her araştırmacının ele aldığı ülkeyle bir münasebeti bulunmaktadır. Eserde Avrupa'da gelişen Türkoloji'yi yansıtması açısından zengin içerikli bir eserdir.

ERCİLASUN, Ahmet Bican (2016). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayıncılık: Eserde dünya dilleri arasında Türk dilinin olduğu yerden başlayarak Türklerin en eski komşularına, eski kültürlere, destanlara değinilip Türk dilinin dönemleri, bu dönemlerdeki ses ve biçim özellikleri, söz varlığı hakkında bilgi verilmiş, bu dönemlerde ortaya çıkan eserler hakkında biçim ve muhteva açısından bilgi verilmiştir. Ayrıca ele alınan dönemlerle ilgili yapılmış olan çalışmalarla alakalı da açıklamalara yer verilmiştir. Eserin sonunda ek olarak şematik şekilde Türk dilinin tarihî devirlerini ve kronolojik olarak da Türklüğü ve Türk dilini verilmiştir. Türk dil, tarih ve kültürü hakkında bilgi edinmek isteyenler için kapsamlı bir eserdir.

EREN, Hasan (1998). *Türklük Bilimi Sözlüğü I. Yabancı Türkologlar*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: Türkoloji hakkında yapılan çalışmalar geniş bir coğrafyada kendine yer edinir. Sadece Türkler değil, Türklerle temas kuran Avrupalılar da Türkoloji hakkında çalışmalar yapmıştır. Bu eserde Türk, Rus, Alman, Macar, Fransız ve Fin kökenli birçok Türkolog hakkında bilgi verilmiştir. Prof. Dr.

Hasan Eren, daha önce çeşitli dergilerde Türkologlar hakkında yazdığı yazıları da düzenleyip esere eklemiştir. Eserin sonunda eser boyunca bahsettiği Türkologların fotoğraflarını da eklemiştir. Eser, bu alanla ilgili çalışma yapmak isteyen kişilerin yabancı Türkologların hayatına ve yaptıkları çalışmalara dair bilgi edinmelerini sağlaması açısından önemli bir kaynaktır.

EREN, Hasan (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. Ankara:

Bizim Büro Basımevi: Etimoloji, dil sahasının en önemli çalışma alanlarından biridir. Dil sahasında yapılan araştırmalar etimoloji alanında gelişmelere önemli bir katkı sağlar. Türk dilinin zenginliğini bu yolla öğrenmek mümkündür. Hasan Eren uzun yıllar üzerinde çalıştığı bu eserinin giriş kısmında, yazılan ilk etimolojik sözlük olan A. Vambéry'nin

sözlüğünden başlayarak etimoloji hakkında yapılan çalışmalara değinmiştir. Eserin ana kısmını ise sözlük kısmı oluşturmaktadır. Bu sözlük, Türkçedeki sözcüklerin kökenine dair bilgi edinmek adına önemli bir eser olarak Türkoloji sahasında yerini almıştır.

ERGİN, Muharrem (2009). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım:

Muharrem Ergin esere dilin tanımını yaparak başlar. Ardından Türkçenin tarihi gelişiminden, dünya dilleri arasındaki yerinden bahseder. Üç bölümden meydana gelen eserin ilk bölümünde sesin tanımı, ses birleşmeleri, Türkçedeki ses değişimlerini anlatılır. İkinci bölümde kelimenin tanımını, yapısal anlamsal özelliklerini, görevlerini aktarılır. Üçüncü bölümde kelime gruplarıyla ilgili genel bilgiler verip cümle çeşitlerinden bahsedilir. Bu çalışmayı, esasen Türkologlar ders kitabı olarak kullansa da Türk dili hakkında bilgi edinmek isteyenler için de önemli bir eserdir.

ERGİN, Muharrem (2014). *Dede Korkut Kitabı – 1*. Ankara: Türk Dil Kurumu

Yayıncıları: Muharrem Ergin, Türk edebiyatının ve Türk dilinin en önemli eserlerinden biri olan Dede Korkut Kitabı'nı önceki neşirlerinden farklı olarak ilmî çerçevede neşretmeyi amaçlar. Ergin, eser hakkında çalışmaya başladığında Dede Korkut'un Vatikan'da bir nüshası bulunur. Ergin bu çalışmada Dresden nüshasını esas alsa da Vatikan nüshasından da faydalanmıştır. Çalışmada tıpkıbasıma da yer verilmiştir. Türk edebiyatının başucu kitabı olan bu eser pek çok çalışmaya kılavuzluk yapmaktadır.

GOLDEN, Peter (2021). *Türk Halkları Tarihine Giriş (Çev: Osman Karatay)*. İstanbul:

Ötüken Neşriyat: Eser Avrupa, Asya ve Avrasya'da oldukça geniş bölgelerde yer alan Türk halklarının etnik tarihi, siyasi tarihi ve toplulukların kullandıkları dillere dair detaylı incelemeleri aktarmaktadır. Peter Golden Türk tarihini bir giriş ve on iki bölüm altında detaylıca ele

almaktadır. Bu çalışma Türk tarihini geniş bir yelpazede okuyucuya sunan en önemli eserlerin başında gelmektedir.

GÜLENSOY, Tuncer (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: Bu çalışma Türk dilinin etimolojik açıdan eksik kalan sözlük ihtiyacını gidermek amacıyla hazırlanmıştır. Daha önce bu alanda sözlük yazılmış olsa da yazılmış olan sözlükte eksikliklerin olması, Türk dilini tam anlamıyla kapsamaması bu sözlüğün yazılma ihtiyacını doğurmuştur. Tuncer Gülensoy eserin giriş bölümünde daha önce sözlüklerde kullanılmayan bir yöntemi kullanarak sözlüğünü oluşturduğuna değinmektedir. Bu yöntem bu sözlüğü diğer sözlüklerden farklı kılmaktadır. Girişin ardından bibliyografya ve kısaltmalara, diller, şiveler, lehçelere, transkripsiyon işaretlerine ve kısaltmalara yer verdikten sonra eserin en önemli bölümü olan sözlük kısmına yer vererek eserini sonlandırır. Eser gerek kullanılan yöntem gerekse de daha önce yazılan etimoloji sözlüğünde yer almayan kelimelere yer vermesi açısından Türkoloji sahasında önemli bir eserdir.

KABAKLI, Ahmet (1971). *Türk Edebiyatı Cilt I. İstanbul: Türk Edebiyatı Yayınları:* Ahmet Kabaklı bu eseri üç cilt olarak tasarlamıştır. Kabaklı bu ciltte edebiyatın tanımından başlayarak destan, mâni, atasözü, masal, halk hikâyeleri gibi edebî türler, nesir, edebî akımlar, tiyatro, nazım şekilleri, nazım türleri ve sanatçılar hakkında kapsamlı bilgiler vererek Türk edebiyatını geniş bir çerçevede okuyucuya sunmuştur. Eser hem edebî türler hakkında hem de Türk edebiyatının önde gelen sanatçıları hakkında bilgi edinmek adına oldukça önemli çalışmadır. Bu eserin ikinci ayağı olan II. cildinde 1908'e kadar olan Türk edebiyatı, üçüncü ayağı olan III. cildinde ise 1908-1940, 1940-1965 yılları arası Türk edebiyatı incelenmiştir.

KAPLAN, Mehmet (1983). *Kültür ve Dil. İstanbul: Dergâh Yayınları:* Bir milletin en önemli unsurlarından biri olan dil, millet için diğer önemli unsur olan kültürü etkilemektedir. Dile ne kadar yabancı kalınırsa kültürden de o kadar uzaklaşılır. Mehmet Kaplan bu eserinde bu iki önemli unsur üzerinde durmuştur. Eser, Kaplan'ın dil ve kültür hakkında yazdığı çeşitli yazıların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Eserde Kaplan'a ait 19 tane yazı bulunmaktadır. Bu çalışma farklı açılardan pek çok konuya değinerek kültür ve dil bağlamında ufuk açıcı özellikler taşıyan bir eser olması bakımından önem arz etmektedir.

KARAALİOĞLU, Seyyit Kemal (1980). *Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi 1. İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri:* Edebiyatı bütünsel görebilmek adına edebiyat

tarihleri önemli bir yere sahiptir. Seyyit Kemal Karaalioğlu tarafından *Resimli Motifli Türk Edebiyatı* adı altında 5 ciltten meydana gelen bir edebiyat tarihi çalışması oluşturulmuştur. Birinci cilt başlangıçtan Tanzimat'a kadar olan Türk edebiyatı, edebiyatta meydana gelen değişim ve dönüşümler, Türk edebiyatındaki sanatçılar ve eserleri ele alınmıştır. Ayrıca bu çalışmada anlatılanlar resimlerle desteklenmiştir.

KARAMANLIOĞLU, Ali (1972). *Türk Dili Nereden Geliyor, Nereye Gidiyor?*. İstanbul:

Hareket Yayınları: Altı bölümden oluşan eserde öncelikle Türkçenin ait olduğu dil ailesi, Türkçenin tarihsel dönemleri, Türkçenin lehçe ve şiveleri hakkında bilgi verilerek genel çerçevede Türkçe tanıtımı yapılmaktadır. Türkçenin tarihsel süreç içindeki durumundan bahsedildikten sonra esas mesele olan günümüz dil probleminde değinilmektedir. Dil, milletin edebiyat ve kültürünün en önemli ayağı olduğu için dil meselesi de her zaman çözülmeye muhtaç bitmeyen bir mesele olmuştur. Ali Karamanoğlu'nun bu eseri Türk dili tarihine ışık tutmaktadır.

KORKMAZ, Zeynep (1974). *Cumhuriyet Döneminde Türk Dili*. Ankara: Ankara

Üniversitesi Basımevi: Cumhuriyet ile birlikte her alanda değişim ve dönüşümler yaşanmıştır. Dil de bu değişimlerden nasibini almıştır. Dilin değişimi aynı zamanda kültürün değişimi demektir. Zeynep Korkmaz bu çalışmasında dilin millet, duygu ve düşünce ile ilişkisine değinerek Cumhuriyet Dönemi'nde Türk dilinde yaşanan değişimleri, bu alanda yapılan çalışmaları ele alır. Eser, Cumhuriyet Dönemi'nde dilde yaşanan değişimleri aktarması bakımından önemli bir çalışmadır.

KÖPRÜLÜ, Fuad (1980). *Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Ötügen

Neşriyat: Köprülü bu eserde Türk edebiyatı tarihini kapsamlı bir şekilde ele almıştır. On üç bölümden oluşan kitabın giriş bölümünde genel çerçevede edebiyat tarihi hakkında bilgi verilir. Sonraki bölümlerde ise İslamiyet'ten önceki medeniyetler, Türk lehçeleri, millî destanlar, İslami dönemde ise İslam'ın Türklere ve edebiyata yansıması, İslami dönem edebiyatının ilk ürünleri, Selçuklular, Moğollar Devri'nde Türk edebiyatı, 13. yüzyılda Anadolu'da Türk edebiyatı, 14. yüzyılda Çağatay edebiyatının gelişimi şeklinde on üç farklı bölüme yer verilmiştir. Son kısımda ise Anadolu'da Türk Dili ve Edebiyatının Tekâmülüne Umumî Bir Bakış adı altında Köprülü'nün İslam Ansiklopedisi'ne yazdığı makalesine yer verilmiştir. Eser, Türk edebiyatı tarihini öğrenmek adına önemli eserlerden biridir.

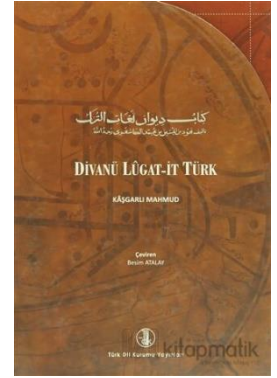
LEVEND, Agâh Sırrı (1960). *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri*. Ankara:

Türk Tarih Kurumu: Eser, Agâh Sırrı Levend'in gazete ve dergide dilde sadeleşme üzerine çıkan yazılarının tekrar gözden geçirilerek meydana getirilmiş halidir. Eserin ilk basımı 1949 yılında yapılmıştır. İkinci basımında ilk basımından farklı olarak çıkarılan bir bölüm vardır. Yazar, eserin başlangıç kısmında Arap, Fars etkisinden bahsetmiştir. Giriş kısmında Türk dili, Türk dilinin zenginliği gibi unsurlar ele almıştır. Sonraki bölümlerde ise Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar yaşanan dil hareketleriyle ilgili bilgi vermiş; Dil Devrimi, dilin bugünkü durumu hakkında değerlendirmelerde bulunmuştur. Eser, Türk dilindeki sadeleşme hareketini aktaran kapsamlı bir çalışmadır.

MAHMUD, Kaşgarlı (1985). *Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi*, (Çev: Besim ATALAY), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: İlk

Türkolog Kaşgarlı Mahmud'un Dîvânu Lugâti't-Türk adlı eseri Türkçenin ilk ansiklopedisi, ilk sözlüğü, ilk dil bilgisi kitabı, Türk edebiyatının önemli bir antolojisi olarak müstesna bir eserdir. Kaşgarlı Mahmud'un bu eseri üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Bunlardan bir tanesi de Besim Atalay'ın çevirisiyle oluşturulan Dîvânu Lugâti't-Türk Tercümesi adlı eserdir. Bu

eserin ilk kısmında eserin niçin, nerede, ne zaman yazıldığı, yazan kişi hakkında bilgi, eserde geçen hadisler, eserden faydalanarak eser oluşturanlar gibi çeşitli sorulara yanıt verilmiş, ikinci kısmında ise eserin tercümesine yer verilmiştir. Besim Atalay'ın bu çeviri çalışması Türk edebiyatının en önemli eseri hakkında bilgi veren önemli eserlerden biridir.

ÖGEL, Bahaeddin (1984). *İslâmiyetten Önce Türk Kültür Tarihi*. Ankara: Türk Tarih

Kurumu: Eserde Hunlar, Avarlar, Göktürkler, Kıpçaklar, Altaylar, Uygurlar gibi pek çok topluluk üzerinden Türk kültürünün, Türk topluluklarının ortak özellikleri ve Türklerin kültürel çevrelerinden bahsedilmiştir. Türk kültürü üzerine detaylı bir çalışma olan bu yapıtta gezi raporları, kazılar ve makalelerden faydalanılarak Türk tarihinin kültürel zemini hakkında bilgi verilmiştir.

ÖGEL, Bahaeddin (2010). *Türk Mitolojisi I. Cilt*. Ankara: Türk Tarih Kurumu: Cilt cilt

olarak tasarlanan çalışmanın birinci cildinde Türk mitolojisinin en önemli unsurlarından olan efsaneler üzerinde durulmuştur. Birinci bölümde Türk mitolojisi hakkında bilgi verip Hun Devleti'nden bahseden yazar, diğer bölümlerde Türk mitolojisindeki önemli efsanelere, mitolojik kavramlara yer vermiştir. Eserde, efsaneler resimlerle zenginleştirilerek anlatılmıştır.

Eser, Türk mitolojisi, destanlarda geçen efsaneler ve mitolojik kavramlar hakkında bilgi edinme açısından önemli bir çalışmadır.

ÖZKAN, Mustafa (1995). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi.*

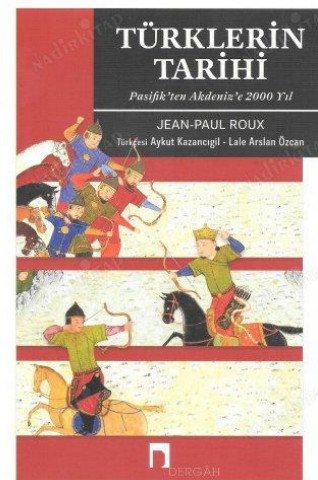
İstanbul: Filiz Kitabevi: Türkçenin içinde bulunduğu dil ailesinden başlayıp Türkçenin başlangıcı ve gelişme alanlarına değinen yazar, eserin ilk bölümünde eski Anadolu Türkçesinin başlangıcı ve dönemlerini ele alır. İkinci bölümde dilin yapısına değinen yazar, ses özellikleri ve söz diziminden bahseder. Üçüncü bölümde ise dönemin önemli sanatçılarından ve bu sanatçıların eserlerinden söz eden yazar, bahsettiği her sanatçıdan sonra o sanatçı hakkında yararlandığı kaynakçayı o bölüm sonuna eklemiştir. Dördüncü bölümde ise ele aldığı sanatçılara ait metinlerin tıpkı basımlarına yer veren yazar son bölümde ise metinlerde geçen kelimelerin sözlüğünü oluşturmuştur. Yazar bu çalışmasıyla Türk dilinin gelişme alanları ve eski Anadolu Türkçesi hakkında bilgi edinmek adına önemli bir eser oluşturmuştur.

PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali (1971). *Öz Türkçe Sözlük.* Ankara: Bilgi Yayınevi:

Dil Devrimi ile birlikte Türkçe öz halini bulmuş ve dile birçok yeni kelime girmiştir. Tamamen öze dönebilme söz konusu olamasa da Dil Devrimi ile yabancı sözcüklerin sayısı Türkçe sözcüklere nazaran azalmıştır. Ali Püsküllüoğlu bu eserle Dil Devrimi ile dile yeni gelen sözcüklerden oluşan bir sözlük oluşturmuştur. Yazar eserin ilk bölümüne Dil Devrimi hakkında bilgi vererek başlar ve sonraki bölümde sözlük kısmına geçer. Üçüncü bölümde karşılıklar kılavuzu adı altında yabancı kelimeler ve Türkçe anlamlarını vermiştir. Bu eser içeriği itibariyle ilgisi için başvuru niteliğinde bir kitap olmuştur.

ROUX, Jean-Paul (2020). *Türklerin Tarihi Pasifik'ten Akdeniz'e 2000 Yıl.* (Çev: Aykut Kazancıgil, Lale Arslan Özcan), İstanbul: Dergâh Yayınları:

Yazar bu eseri dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan Türk topluluklarının tarihini aydınlatmak amacıyla ele almıştır. Türkler hakkında en çok bilinen 16. yüzyılda dünyadaki en büyük güç olmasıdır. Fakat Türklerin Avrupa'da yaptıkları da arka planda kalmayacak önemlidir. İşte Jean-Paul Roux Türk adını almış topluluk hakkında bilinmeyen, arka planda kalmış olan unsurları bu eseriyle gün yüzüne çıkarmak istemiştir. Eser Türklerin kim olduğu sorusundan başlayarak Türk tarihini bölümler halinde detaylandırarak anlatmaktadır. Bu eser Türk tarihi ilgilisi için aydınlatıcı nitelikte bir çalışmadır.

SEPETÇIOĞLU, Mustafa Necati (1998). *Karşılaştırmalı Türk Destanları*. İstanbul:

İrfan Yayıncılık: Eserde, destanın tanımı ve oluşumuna dair bilgi verildikten sonra İslâmiyet öncesi ve sonrası oluşan tüm destanlarını özet niteliğinde anlatılır. Ayrıca eserde karşılaştırmalara ve yapma destanlara da yer verilmiştir. Yazar ön sözde bu eseri ilmî zenginlik açısından yazmadığını, eserin öğrencilere faydalı olması için böyle bir eser yazdığını dile getirmekle birlikte kendisi dışında kimsenin bu tarz bir eser yazmamış olmasından dolayı da üzgün olduğunu belirtir.

SÜMER, Faruk (1984). *Eski Türklerde Şehircilik*. İstanbul: Türk Dünyası

Araştırmaları Vakfı: Uzunca bir süre göçebe bir yaşam süren Türkler göçebelik ile hakimiyet kurma arasında sıkı bir ilişki olduğunu düşündükleri için yerleşik hayata kolay geçmemişlerdir. Fakat zamanla bu düşünce değişmiş ve Türkler göç ettikleri yerlerde yerleşik hayata geçerek şehirleşmeye başlayıp farklı milletlerle kültürel etkileşim içinde olmuşlardır. Bu eserde Göktürk, Uygur, Karluk, Çigil, Tokhslılar, Karahanlılar ve Oğuzların şehir hayatına geçişleri anlatılır. Eser, 13. yüzyıla kadar olan Türk şehirciliği hakkında bilgiler sunması bakımından önemlidir.

TEKİN, Şinasi (2001). *İştikakçının Köşesi*. İstanbul: Simurg Yayınları:

Şinasi Tekin'in bu eseri kelimeler ve ekler hakkında yazdığı yazılardan meydana gelmektedir. Tekin, kelimeler ve eklerin kökenine dair bilgileri on beş başlık altında, sohbet havasında akıcı bir üslupla okuyucuya sunmuştur. Eser Türkçenin zenginliğini gözler önüne sermektedir. Eserin sonunda resimler ve açıklamaları altında Türkiye'de ilk pasaport, ikinci pasaport, Uygur, Karahanlılara ait resimler ve bu resimlerin ne anlattığına dair açıklamalarda bulunmuştur. Eser gerek kelimeler gerekse de eklerin kökenine dair sunduğu bilgilerle müstesna bir çalışma olarak etimolojide yerini almıştır.

TEKİN, Talat (1995). *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*. Ankara: Simurg

Yayınevi: Eser, Türkçede aslî uzun ünlüler problemi üzerine oluşturulmuş bir çalışmadır. Türkçede uzun ünlülerin ikincil uzunluklar olduğunun ifade edilmesiyle Türkologların ikiye ayrılması fakat sonrasında yapılan araştırmalarda Türkçede aslî ünlü bulunduğunun kanıtlandığını söyleyen Talat Tekin, dört bölümden oluşturduğu eserinde Türk lehçelerindeki birincil uzun ünlüleri, metinlerde geçen birincil uzun ünlüleri, ses değişim ve gelişimlerini farklı lehçeler üzerinden aktararak birincil uzun ünlü meselesini değerlendirmektedir.

TEKİN, Talat (1997). *Türkoloji Eleştirileri*. Ankara: Simurg Yayınevi:

Türkiye'de Türkolojinin geri kalmasının sebebini eleştiri azlığına bağlayan Talat Tekin, bu eserinde

1954'ten beri çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanan Türkoloji eleştirilerini bir araya toplamıştır. Kitapta eleştiri yazılarının yanı sıra dil biliminin sorunları, etimolojik açıklamalara, kitap tanıtım yazılarına da yer verilmiştir. Talat Tekin bu yapıtla, Türkoloji'ye ilgi duyan, Türkoloji alanında çalışma yapanlara fayda sağlayabilecek nitelikte bir eser oluşturmuştur.

TEKİN, Talat (1997). *Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı*. Ankara: Simurg Yayınevi:

Türkler geniş coğrafyaya yayılmaları, göçebeliğin etkisi gibi sebeplerle farklı kültürlerle etkileşim içinde olmuş ve tarih boyunca pek çok alfabe kullanmıştır. Türkler ağırlıklı olarak Köktürk, Uygur, Arap, Kiril ve Latin alfabelerini kullanmıştır. Bu çalışmada Türklerin tarih boyunca kullandığı alfabeler hakkında bilgi verilerek örnek metinler üzerinden alfabeleri tanıtılmıştır. Bu eser tarih boyunca pek çok alfabeden faydalanan Türklerin Türkçenin yazımı hakkında bilgi vermesi, örnek metinlerle eserin zenginleştirilmesiyle Türkoloji alanında fayda sağlayan bir eser olmuştur.

TEKİN, Talat-ÖLMEZ, Mehmet (2003). *Türk Dilleri*. İstanbul: Simurg Yayınevi:

Eserde, Türk dillerinin tarihi dönemleri, eski-yeni Türk lehçelerinin özellikleri sınıflandırılıp yayılma alanları aktarılır. Ayrıca eserde eski- yeni Türk lehçelerine ait örnek metinlere de yer verilmiştir. Devamında ise Türk dillerinin gelişim şemasına, Türk dilleriyle ilgili başvuru kaynaklarına, Türk dilleriyle ilgili kaynak dergilere, sempozyumlara, kurultaylara ve kitap dizilerine yer verilmiştir. Eserin sonunda ek olarak Türk dilleri haritası da eklenmiştir.

TÜRK, Vahit-ARSLAN EROL, Hülya-GÜLSEVİN, Gürer-DURGUT, Hüseyin-CERİTOĞLU, Murat (2011). *XIV-XV. Yüzyıllar Türk Dili*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi:

Eser, Türk lehçeleri hakkında bilgi vermek üzere hazırlanmıştır. 10 ünite şeklinde hazırlanan eserde Harezmi-Altın Ordu Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesi, Çağatay Türkçesi ve Kıpçak Türkçesinin fonetik özelliklerini, şekil özelliklerini farklı bölümler altında ele almıştır. Ayrıca bu Türk lehçelerine ait örnek metin parçalarına, ünlü sanatçılara ve Çağatay Türkçesi sözlüğüne de yer verilmiştir. Eserin ön sözünde de belirtildiği üzere bu eser akademik anlamda bilimsel tartışmalara girilecek kadar derin bilgilendirmelere sahip değildir. Kitabın amacı Türk lehçeleri hakkında genel bir bilgilendirme yapma niteliğinde bir ders kitabı olmasıdır.